

**KVALIFIKACIJŲ IR KOMPETENCIJŲ TOBULINIMO
GALIMYBĖS VISIEMS VALSTYBĖS PILIEČIAMS**

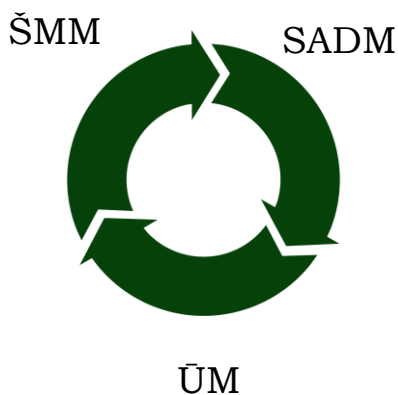
UŽSIENIO ŠALIŲ PAVYZDŽIAI

GABRIELĖ KRUPOVIČ
PAULIUS ŽEIMYS
2017 m. liepos mėn.

Kurk Lietuvai Investuok
Lietuvoje

Lietuvos viešajame sektoriuje suaugusiųjų tęstinio mokymo ir perkvalifikavimo paslaugos yra 3 ministerijų ir joms pavaldžių įstaigų kompetencijoje: Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM), Ūkio ministerijos (ŪM) ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM). Ministerijų uždaviniai šioje srityje yra skirtingi: ŠMM – ruošti mokymo programų pasiūlą ir turinį bei užtikrinti mokymosi visą gyvenimą galimybes, ŪM – palengvinti sąlygas verslui, siekiančiam tobulinti savo darbuotojų kompetencijas ar suteikti kvalifikaciją darbo vietoje, SADM – įdarbinti bedarbius, suteikiant jiems paramą mokytis. Skiriasi ir ministerijų remiami objektai: ŠMM rūpinasi švietimo ir mokslo institucijomis, ŪM – įmonėmis, SADM – tiesiogiai žmogui. Didžiausia kylanti problema kvalifikacijų ir kompetencijų suteikimo ir tobulinimo srityje - tai, kad kiekviena ministerija turi savo tikslines grupes, projektus ir priemones, o visiems piliečiams skirtų, jungtinių ir strategiškai nacionaliniu mastu įgyvendinamų priemonių ir projektų trūksta.

Kai kuriose užsienio šalyse kiekvieno piliečio tęstinis mokymas, kvalifikacijos ar kompetencijų tobulinimas yra centralizuotas procesas, į kurį valstybė strategiškai investuoja, kelios ministerijos prisideda prie vienos priemonės vystymo ir palaikymo, taip sukuriant integralią ir savalaikę kompetencijų ir kvalifikacijų, reikalingų darbo rinkoje, suteikimo sistemą. Investicijos į žmogiškuosius išteklius ir jų kompetencijų savalaikiškumą yra esminis faktorius XXI amžiuje, kai pasaulinė rinka kovoja dėl talentų ir tinkamas kompetencijas tikslinėms darbo rinkoms turinčių žmonių.

Remiantis Europos profesinio mokymo plėtros centro (Cedefop) duomenimis (2010-2013), yra išskiriami devyni paramos suaugusiųjų švietimui tipai ES šalyse:

- mokymų fondas;
- mokesčių lengvatos įmonėms, remiančioms darbuotojų tęstinį mokymąsi;
- mokesčių lengvatos asmenims, besinaudojantiems tęstinio mokymo galimybėmis;
- parama darbuotojų mokymąsi remiančioms įmonėms;
- vaučeriai arba individuali parama suaugusiųjų mokymuisi;
- paskola mokymuisi;
- taupymo schema;
- mokymosi atostogos;
- išlaidų gražinimo sąlyga (darbuotojo išsipareigojimas dirbti įmonėje, kai jam apmokami tam tikri mokymai arba išsipareigojimas už juos kompensuoti, jei darbuotojas išsinaisina iš darbo be svarios priežasties).

Pasak šios apžvalgos, 2010-2013 m. laikotarpiu Lietuvoje buvo taikoma dauguma šių priemonių, tačiau išskiriant itin tikslines gyventojų grupes.

Ši gerųjų užsienio šalių pavydžių analizė apžvelgs priemonę, kurios Lietuva netaiko. Tai - mokymosi vaučeriai arba kitokia individuali parama suaugusiųjų mokymuisi visą gyvenimą. Bus nagrinėjami Prancūzijos, Singapūro ir Vokietijos pavyzdžiai. Prancūzijos ir Vokietijos pavyzdžiai pasirinkti dėl šiose šalyse taikomų priemonių visuotinio poveikio ir galimybės palyginti šių šalių rodiklius su visų Europos Sąjungos šalių rodikliais. Singapūro pavyzdys apžvelgiamas todėl, kad yra kitokio formato nei Prancūzijos sistema, tačiau gali būti vertinamas kaip alternatyvus lėšų panaudojimas tiems patiems tikslams pasiekti.

PRANCŪZIJA

Visiems dirbantiems žmonėms - valstybės finansuojamos 150 mokymų valandų ir mokymosi atostogos

Prancūzijos Respublika investuoja į visų savo piliečių mokymąsi visą gyvenimą, paslaugas teikia ne tik socialiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms (bedarbiams, neįgaliesiems, pan.), o visiems dirbantiems ir nedirbantiems žmonėms. Eurostat mokymosi visą gyvenimą statistika atskleidžia, kad Prancūzijoje net 18,6% gyventojų dalyvauja mokymosi visą gyvenimą veiklose - tai yra beveik dvigubai daugiau nei ES vidurkis (10,7%, 2015 m.). Šie duomenys gali dar labiau išaugti, atsižvelgiant į 2015 m. įsigaliojusią naują mokymosi visą gyvenimą rėmimo sistemą.

Dirbantiems žmonėms - asmeninė mokymosi paskyra

Nuo 2015 m. sausio, kiekvienas dirbantis ar ieškantis darbo Prancūzijos pilietis nuo 16 metų iki išėjimo į pensiją, susikūres asmeninę mokymosi paskyrą (Compte personnel de formation, arba CPF) internetiniame puslapyje <http://www.moncompteformation.gouv.fr/> kaupia ir gauna 150 valandų kreditą 8 metų laikotarpiui, kurias gali panaudoti mokymuisi formaliose ir neformaliose suaugusiųjų mokymo programose. Šiuos mokymus finansiškai padengia valstybė, taip pat moka ir kompensaciją asmeniui už laiką, kai mokomasi darbo valandomis.

Prancūzijos piliečiai gali išsirinkti mokymo kursą iš Švietimo ministerijos patvirtinto mokymo programų sąrašo. Dalyvaudami šiose programose ar kursuose Prancūzijos suaugusieji gali tobulinti kompetencijas ar įgyti naują kvalifikaciją, priklausomai nuo jų asmeninio pasirinkimo, iniciatyvos ir poreikių. Programas galima rinktis internetiniame puslapyje filtruojant pasirinkimus pagal sritį ir regioną, kuriame norima mokytis. Šios programos skirtos trumpos ir vidutinės trukmės Prancūzijos darbo rinkos prognozėse išreikštam poreikiui padengti. Asmenims siūlomi mokymai yra skirti tobulinti kompetencijoms, kurių Prancūzijos darbo birža (le Pôle emploi) prognozuoja, kad reikės trumpos ir vidutinės trukmės laikotarpiu. Nereikalingų valstybės ūkio plėtrai sričių mokymo kursai internetinėje platformoje nepateikiami, taip reguliuojant kompetencijų suteikimo ir tobulinimo mastus. Ši priemonė taip pat skatina darbdavius išleisti darbuotojus mokytis bet kuriuo gyvenimo etapu, valstybei tai remiant.

Susikūrus mokymosi visą gyvenimą paskyrą oficialiame <http://www.moncompteformation.gouv.fr> puslapyje, per metus vienas pilnu etatu dirbantis žmogus sukaupia 24 mokymų programos valandas, kol pasiekia 120 valandų sumą. Tuomet per metus sukaupiamos 12 papildomų mokymo valandų, kol galiausiai suma pasiekia 150 valandų. Kai dirbama tik dalimi etato, mokymų valandų skaičius yra proporcingai apskaičiuojamas išdirbtų valandų skaičiui. Taip pat šia priemone gali naudotis ir 15 metų asmenys, jei dirba pagal pameistrystės sutartį.

Šią priemonę koordinuoja Prancūzijos darbo ministerija (Ministère de Travail et Emploi).

Dirbantiems žmonėms - mokymosi atostogos

Kiekvienas dirbantis žmogus turi teisę į valstybės finansuojamas mokymosi atostogas (Congé individuel de formation - CIF). Asmuo gali gauti paramą vienerių metų nuolatinį testinio mokymo studijų programai arba kelerių metų dalinių studijų programai. Trumpiausias CIF mokymų laikotarpis – 30 valandų, maksimali trukmė – 3 mokymosi metai dalinių studijų programoje, iki 1200 valandų. Šia priemone gali naudotis visi bent 2 metus dirbę žmonės – nesvarbu, ar iš eilės, ar su pertraukomis.

Ši priemonė leidžia žmonėms, norintiems įgyti aukštojo mokslo kvalifikaciją, siekiantiems pakeisti profesiją ar veiklos sritį, praturtinti žinias socialiniame ar kultūriniame kontekste ar arba pasiruošti egzaminams, reikalingiems aukštojo mokslo diplomui gauti. Itin svarbu tai, kad šia priemone remiama veikla neprivalo būti tiesiogiai susijusi su žmogaus darbine veikla. Jei darbuotojas atitinka visas CIF priemonės keliamas sąlygas ir atlieka mokymosi atostogų keliamus procedūrinius reikalavimus, darbdavys neturi teisės neišleisti jo mokymosi atostogų.

Regioninės tarybos parama

Skirtinguose regionuose suaugusiųjų mokymąsi ne darbo valandomis remia regioninės tarybos.

Bedarbiams

Bedarbiams finansuojamos darbo biržos (le Pôle emploi) patvirtintos mokymo programos, jei jų asmeniui reikia, siekiant įgyti kompetencijų ar kvalifikaciją, siekiant įsidarbinti į laisvas darbo vietas.

SINGAPŪRAS

500 dolerių mokymosi visą gyvenimą vaučeris kiekvienam piliečiui

Singapūre yra patvirtinta nacionalinė *SkillsFuture* mokymosi visą gyvenimą strategija, kurios dalis yra *SkillsFuture Credit* iniciatyva, suteikianti galimybę kiekvienam Singapūro piliečiui nuo 25 metų įgyti naujų kompetencijų ar jas tobulinti visais gyvenimo etapais. Kiekvienam vyresniam nei 25 metų norinčiam mokytis asmeniui valstybė skiria 500 dolerių (2016m.) mokymosi visą gyvenimą veikloms tobulinimui finansuoti. Asmuo gali rinktis kompetencijų ar kvalifikacijų įgijimo bei tobulinimo kursus iš daugiau nei 500 patvirtintų mokymų teikėjų sąrašo. 500 dolerių suma vienam asmeniui yra neterminuota, Singapūro pilietis ją gali panaudoti bet kuriuo metu. Ji gali būti naudojama visai kursų kainai padengti (kai kursai yra trumpalaikiai, o jų kaina nesiekia 500 dolerių), arba dalinai prisidėti prie brangesnių mokymo kursų finansavimo. Bėgant laikui, ši pinigų suma („kreditas“) yra papildoma.

SKILLS *future* SG

SkillsFuture Credit vaučerių gali naudotis studentai, žmonės, pradedantys karjerą, ją tobulinantys ar keičiantys, darbdaviai, ieškantys darbo asmenys ir senjorai. Siūlomos programos yra orientuotos į strategines kompetencijas, reikalingas ateičiai ir ateities profesijoms, nesivadovaujant tik esamu kompetencijų poreikiu ar trūkumu. Mokymų teikėjų siūlomos programos yra tiek trumpalaikės, tiek ilgalaikės. Programos tipas, mokymo teikėjas ir šios sumos panaudojimas priklauso nuo žmogaus asmeninio pasirinkimo, vykdamas tris etapus: pirmiausia internetinėje platformoje įvertinant savo turimas kompetencijas ir nusprendžiant, ko norima mokytis, tuomet planuojant mokymosi procesą ir galiausiai besimokant.

SkillsFuture siūlomos programos yra oficialiai patvirtintos Švietimo ir mokslo ministerijos ir kitų viešojo sektoriaus institucijų, pripažintų tinkamomis šiai iniciatyvai. Privatūs mokymo kursų teikėjai gali registruoti savo programas šioje sistemoje, kurios yra įtraukiamos į *SkillsFuture* tik patikrinus jų tinkamumą ir kokybę.

Šia sistema gali naudotis tiek bedarbiai, tiek dirbantys žmonės. Itin teigiamas šio vaučerio aspektas yra tai, kad asmuo gali pasirinkti mokymus nepriklausomai nuo savo darbdavio pageidavimų ir arba tobulinti darbo vietoje taikomas kompetencijas, arba įgyti naujų, kitos srities kompetencijų. Pinigų suma, pasirinkus atitinkamą mokymosi programą, iš vaučerio yra pervedama tiesiogiai mokymų teikėjui.

SkillsFuture iniciatyva yra itin aukšto lygio, vykdoma bendradarbiaujant skirtingų sektorių ir ministerijų atstovams. *SkillsFuture* vadovas – ministras pirmininkas, taip pat einantis Ekonomikos ir socialinės politikos ministro pareigas. *SkillsFuture Credit* yra vienas iš Įgūdžių, inovacijų ir produktyvumo tarybos (The Council for Skills, Innovation and Productivity) veiklų. Šią tarybą sudaro ministrai, analitinių, viešojo ir privataus sektoriaus atstovai, nuolatos teikiantys ekspertines analizes, atnaujinant duomenis apie darbo rinkos poreikį, mokymo programų pasiūlą, savalaikiškai atliepiant kintančią darbo rinkos realybę.

2016-aisiais, pirmaisiais *SkillsFuture Credit* veikimo metais, daugiau nei 126 000 Singapūro piliečių pasinaudojo šia priemone. Populiariausi suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą kursų pasirinkimai buvo informacinių technologijų naudojimo (ypač vyresnio amžiaus asmenų tarpe) ir užsienio kalbų mokymosi srityse.

SkillsFuture internetinė sistema teikia keturias paslaugas:

 Informacinė. Teikia išsamią informaciją apie žmogiškųjų išteklių kaitos ir darbo rinkos paklausos prognozes. Ši informacija skirta padėti asmenims pasirinkti paklausias, jiems tinkamas formalaus ir neformalaus mokymo programas.

 Pasiūlymų teikimo. Integruota aukštos kokybės mokymų ir kompetencijų tobulinimo pasiūlymų sistema, savalaikiškai atliepianti realius darbo rinkos poreikius.

 Darbdavių ir darbuotojų skatinimo. Darbuotojų, remiančių ir palaikančių *SkillsFuture* iniciatyvą bei savo darbuotojų tęstinį mokymąsi visais gyvenimo etapais, pripažinimas ([SkillsFuture Employer Awards](#) - darbdavių apdovanojimai). Taip pat darbuotojų skatinimas tobulinti savo karjerą, tobulinant reikiamas kompetencijas ([SkillsFuture Study Awards](#) - stipendijos pradedantiems karjerą žmonėms, kurie imliai tobulina savo kompetencijas).

Mokymosi visą gyvenimą palaikymo. Plėtoja ir skatina mokymosi visą gyvenimą kultūrą.

VOKIETIJA

Suaugusiųjų mokymasis (*Erwachsenenbildung*) dažniausiai yra Vokietijos federalinių žemių kompetencijoje ir tik keletas priemonių (dažniausiai finansuojamų iš Europos socialinio fondo) yra taikomos nacionaliniu mastu. Taip pat mokymosi visą gyvenimą veiklos dažniausiai yra remiamos ne valstybės ar žemių, o privačių įmonių. Tokiu atveju, mokymai įmonėse yra iš dalies arba visiškai padengiami įmonės finansais. Eurostat duomenimis, Vokietijoje 8,1% suaugusiųjų dalyvauja tęstinio mokymosi programose, kai ES vidurkis yra 10,7% (2015 m.).

Įteisintos tęstinio mokymosi formos:

- **Mokymasis darbo vietoje** pameistrystės būdu.
- **Kvalifikacijos ar kompetencijų kėlimas darbo vietoje** – įvairaus pobūdžio kursai, nuo programavimo iki viešojo kalbėjimo. Dažnai šie kursai yra apmokami darbdavio.
- **Paaukštinimas dėl tęstinio mokymosi** – reikalingas norint įgyti amatų meistro (*Meister/ Meisterin*) arba kitą aukštą kvalifikaciją, patvirtintą oficialiu diplomu ar pažymėjimu. Siekiant šio paaukštinimo, reikia baigti įstatymų reguliuojamus kursus ir išlaikyti federacijos mastu galiojančius egzaminus. Vokietijoje kvalifikacijų sistema yra itin formalizuota, todėl didesnę vertę turi formaliojo mokymo metu įgytą kvalifikaciją patvirtinantis pažymėjimas.
- **Studijavimas/mokymasis dirbant**, kai dirbama pilnu etatu ir studijuojama nuotoliniu būdu arba dirbama dalimi etato ir studijuojama. Studijų ir darbo derinimas yra itin populiarus Vokietijoje.
- **Adaptacinės priemonės kvalifikacijų pripažinimui** (*Anpassungsqualifizierung*) yra taikomos ne ES piliečiams. Priklausomai nuo žmogaus kvalifikacijų lygio, yra teikiami papildomi profesijos ir kalbų kursai, kurių tikslas – pritaikyti kompetencijų lygį vokiškoms kvalifikacijoms.

Vokietijoje suaugusiųjų švietimo paslaugas teikia **25000** įstaigų

„Mokymų priedų“ kuponus
tęstiniam mokymui jau gavo per
250 tūkst. vokiečių.

Federalinė Švietimo ministerija remia mokymosi visą gyvenimą veiklas stiprinančias darbine kompetencijas. Ministerijos tikslas yra suteikti geresnes galimybes kompetencijų tobulinimui ir kvalifikacijų įgijimui didesniai ratui žmonių. Finansinėmis ir kitomis priemonėmis yra siekiama motyvuoti vokiečius mokytis visą gyvenimą ir kelti kompetencijas, reikalingas Vokietijos darbo rinkai.

Mokymo priedai

2008 m. balandį, federalinei Vokietijos vyriausybei patvirtinus mokymosi visą gyvenimą koncepciją, buvo sukurta nacionalinė Bundesprogramm *Bildungsprämie*, arba „Mokymo priedų“ programa. Ji suteikia finansinę paramą mokymuisi žmonėms, gaunantiems mažas pajamas ir dirbantiems pilnu etatu, kai mokymų reikia jų darbui reikalingų kompetencijų įgijimui ar tobulinimui.

Asmuo gali pasirinkti tarp:

- *Prämiengutschein* – tai vienkartinis mokymų vaučeris, kuris apmoka iki 500 eurų mokymo programoms, kainuojančioms daugiau nei 1000 eurų. Šiuos vaučerius gali gauti kiekvienas žmogus nuo 25 metų amžiaus, kuris dirba bent 15 val. per savaitę ir uždirba mažiau nei 20 000 eurų per metus;
- *Spargutschein* – tai vaučeris, susietas su asmens taupymo planu, kuomet atitinkamą sumą esančią pensijų taupymo fonde galima panaudoti iki sueinant pensiniam amžiui, jeigu ji yra naudojama tęstiniam mokymui.

Abu šie vaučeriai taip pat gali būti derinami. Už šią mokymų finansavimo priemonę atsakinga yra Federalinė Švietimo ministerija. Suteikti „Mokymo priedą“ įpareigota yra nacionalinė darbo agentūra. „Mokymo vaučeriai“ padengia pusę mokymo, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo išlaidų, reikalingų besimokant. Šie priedai yra skiriami darbo neturintiems, dirbantiems, bet naujo darbo ieškantiems ir planuojantiems karjeros pokytį žmonėms. Šia priemone finansuojamų kursų tikslas – suteikti asmeniui profesinę kvalifikaciją arba tiesioginį įdarbinimą po kursų pabaigos.

IŠVADOS

Prancūzijos, Vokietijos ir Singapūro pavyzdžiai atskleidžia valstybių paramą visų savo piliečių mokymuisi visą gyvenimą, suteikiant kiekvienam suaugusiajam - tiek dirbančiam, tiek bedarbiui - galimybę tobulinti kvalifikaciją ar įgyti naujų kompetencijų. Šios valstybės remia nuolatinį suaugusiųjų mokymąsi visais gyvenimo etapais, nors suaugusiųjų švietimo rėmimo sistemos skiriasi. **Prancūzijoje** kiekvienam žmogui yra suteikiamas tam tikras valandų skaičius, kurias asmuo kaupia ir gali išnaudoti pasirinktiems mokymams, nepriklausomai nuo jų finansinės vertės. **Singapūre** žmogui skiriamas ilgalaikis finansinis vaučeris. **Vokietijoje** panašus vaučeris yra skiriamas viena kartą arba yra siejamas su kaupiamosiomis žmogaus lėšomis. Visose valstybėse tai yra tęstinė parama kiekvieno suaugusiojo mokymuisi pagal jo asmeninį pasirinkimą. Papildomas aspektas Prancūzijoje yra ir tai, kad žmonės renkasi iš oficialiai patvirtinto programų sąrašo, kur kursų teikėjai yra ir viešojo, ir privataus sektoriaus institucijos, o valstybė gali kontroliuoti, kurių kompetencijų suteikimą ir tobulinimą strategiškai reikia remti, o kurių - apriboti. Tai įrodo, kad tokio pobūdžio sistema galėtų atlikti ir rinkos kontrolės funkcijas. Vienas pagrindinių vienijančių aspektų šiuose pavyzdžiuose yra tai, kad **galimybė mokytis visą gyvenimą yra suteikiama visiems piliečiams**, o šia priemone pasinaudoja dalis žmonių, kurie yra individualiai suinteresuoti savo kompetencijų tobulinimu ir konkurencingumu darbo rinkoje.

Paulius Žeimys

paulius.zeimys@kurkl.lt

Gabrielė Krupovič

gabriele.krupovic@kurkl.lt